

POSTANOWIENIE

Dnia 21 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

SSN Paweł Księżak

w sprawie ze skargi M. Sp. z o.o. z siedzibą w C. na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. VII AGa [...]

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 21 września 2021 r.

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. VII AGa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w [...] wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie VII AGa [...] nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia niniejszej skargi;**
- 3. przyznaje skarżącemu M. sp. z o.o. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] sumę pieniężną w wysokości 4 000 (cztery tysiące) złotych;**
- 4. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego M. sp. z o.o. kwotę 200 (dwieście) złotych uiszczoną tytułem opłaty od skargi;**

- 5. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego M. sp. z o.o. kwotę 680 (sześćset osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa;**
- 6. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego M. sp. z o.o. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**
- 7. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Dnia 7 kwietnia 2021 r. radca prawny P. W., w imieniu M. Sp. z o.o., w trybie określonym ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania), wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu odwoławczym (o zapłatę) przed Sądem Apelacyjnym w [...], sygn. akt VII AGa [...], nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. przyznanie od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w [...]) na rzecz strony powodowej kwoty 20 000 zł;
3. zobowiązanie Sądu Apelacyjnego w [...] do podjęcia niezbędnych czynności celem rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki, w szczególności w postaci wyznaczenia i przeprowadzenia rozprawy apelacyjnej, względnie rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa (Sąd Apelacyjny w [...]) na rzecz strony powodowej zwrotu kosztów postępowania (w tym opłaty od skargi i kosztów zastępstwa procesowego) wywołanego wniesieniem skargi na przewlekłość postępowania.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że apelacja w sprawie wniesiona została 10 czerwca 2018 r., zaś po uzupełnieniu braków apelacji przez pozwanych, sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w [...] 30 sierpnia 2018 r. Strona powodowa kilkakrotnie interweniowała w sprawie, wnosząc o jej rozpoznanie (13 lutego 2019 r.,

13 grudnia 2019 r., 6 lutego 2020 r., 13 lipca 2020 r. oraz 17 grudnia 2020 r.). Jednocześnie skarżący zauważył, że sprawa nie ma szczególnie skomplikowanego charakteru zarówno w sferze prawnej, jak i faktycznej.

Uzasadniając żądanie skargi w przedmiocie kwoty 20 000 zł skarżący podkreślił, że rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt VII AGa [...] ma dla niego istotne znaczenie. Pozew we wskazanej sprawie dotyczy zapłaty kwoty 102 786,12 zł powiększonej o odsetki ustawowe za opóźnienie od czerwca 2015 r., która dla skarżącego ma niebagatelne znaczenie, szczególnie w kontekście trudnej sytuacji przedsiębiorstwa związanej z epidemią COVID oraz istniejących zaległości względem ZUS.

W odpowiedzi na skargę z 9 lipca 2021 r. Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...], zgłosivszy swój udział w sprawie, wniósł o jej oddalenie. Nie negując okoliczności podniesionych przez skarżącego Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] uzupełnił, że po wpłynięciu sprawy do Sądu Apelacyjnego w [...] 30 sierpnia 2018 r. została ona zarejestrowana w repertorium AGa VII Wydziału Gospodarczego i skierowana do przeprowadzenia losowania sędziego referenta. Losowanie zostało przeprowadzone 6 września 2018 r. Z uwagi na przebywanie przez sędziego referenta na długotrwałym zwolnieniu lekarskim, 13 lutego 2020 r. dokonano w drodze losowania zmiany sędziego referenta. W związku z wylosowaniem przez system SLPS sędziego referenta, który przebywał na urlopie wypoczynkowym, wydano zarządzenie o dokonaniu ponownego losowania, które nastąpiło 14 lutego 2020 r. Dwudziestego sierpnia 2020 r., na podstawie art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w brzmieniu nadanym art. 45 pkt 21 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, Przewodniczący Wydziału wydał zarządzenie o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. O powyższym powiadomiono pełnomocników, pouczając, że strona może złożyć wnioski o rozpoznanie sprawy na rozprawie w terminie 7 dni od dnia dręczenia zawiadomienia. W związku z brakiem wniosku o przeprowadzenie rozprawy, 9 października 2020 r. przedstawiono akta sędziemu referentowi celem podjęcia

decyzji co do rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym bądź wyznaczenia jej na rozprawę. W związku z brakiem przedłużenia sędziemu referentowi delegacji do orzekania w Sądzie Apelacyjnym, 29 grudnia 2020 r. dokonano ponownego losowania sędziego referenta oraz pozostałych członków składu orzekającego. Dwunastego kwietnia 2021 r. wyznaczono termin posiedzenia niejawnego na 29 kwietnia 2021 r., następnie zaś na dzień 24 czerwca 2021 r.

Ponadto Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] podkreślił stopień obciążenia VII Wydziału Gospodarczego Sądu Apelacyjnego w [...], obowiązek rozpoznawania spraw w kolejności ich wpływu oraz przejściowe trudności kadrowe.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga okazała się mieć uzasadnione podstawy.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeśli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Stosownie zaś do art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Regulacja ustawowa wzmacnia więc na poziomie krajowym wynikający z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61,

poz. 284 ze zm.) standard ochrony obejmujący prawo do rzetelnego procesu, w szczególności prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość postępowania było zresztą w znacznym stopniu reakcją na wielokrotnie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: Trybunał) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Ustawa o skardze na przewlekłość postępowania nie określa wprost granic temporalnych w ramach których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. W judykaturze powszechny jest jednak pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Zauważyć należy, że na dzień rozpatrywania skargi przez Sąd Najwyższy termin 12-miesięczny został przeszło trzykrotnie przekroczony, licząc od dnia wpłynięcia akt do Sądu Apelacyjnego w [...], zaś zgodnie z notatką z dnia 2 września 2021 r. ustalone zostało, że „24 czerwca 2021 r. przed Sądem Apelacyjnym w [...] nie zapadło żadne orzeczenie w sprawie VII AGa [...]” (k. 40). Ponadto Wiceprezes Sądu Administracyjnego w W. nie kwestionuje znaczenia rozstrzygnięcia dla skarżącego ani nie podnosi argumentacji dotyczącej stopnia faktycznej i prawnej złożoności sprawy. Podkreślić również należy, że zachowanie się skarżącego nie tylko nie wpłynęło negatywnie na czas trwania postępowania,

lecz przeciwnie, miało na celu jego przyspieszenie. W związku z powyższym Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania.

Dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelevantne pozostają argumenty dotyczące niewystarczającej obsady kadrowej Sądu, obciążenia orzeczniczego poszczególnych sędziów, zasad przydzielania spraw do referatu, czy też jakiegokolwiek inne okoliczności związane z organizacją systemu sądowego. Zgodnie z przywołaną już treścią art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (wyroki Trybunału: w sprawie Sutter v. Szwajcaria z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie Wasilewski v. Polska z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Fakt, iż Prezes Sądu nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, naturalnie przekłada się na brak winy po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. Powyższe nie zwalnia jednak państwa z odpowiedzialności z tego tytułu. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06: „prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Adresatem konstytucyjnego nakazu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym czasie są przede wszystkim same sądy. Należy jednak uwzględnić całokształt sytuacji faktycznej i wskazać, że konieczną gwarancją materialną prawa do rozstrzygnięcia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki są odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające sądom »terminową« realizację ich zadań. Dotyczy to w szczególności obsady kadrowej, zarówno jeśli

chodzi o liczbę sędziów, jak i personel pomocniczy. Powinność zapewnienia odpowiednich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na ustawodawcy oraz na organach władzy wykonawczej, szczególnie na Ministrze Sprawiedliwości”.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2 000 – 20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania).

Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość postępowania, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie skarżący wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 20 000 zł. Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, wysokość sumy pieniężnej, o której mowa w przepisie, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu, jej wartości minimalnej na poziomie 2 000 zł.

Biorąc pod uwagę powyższe, a także fakt, iż skarżący nie w żaden sposób nie uprawdopodobnił ani tym bardziej nie udowodnił żądania sumy pieniężnej, poprzestając na stwierdzeniu, że rozstrzygnięcie sprawy ma dla niego istotne znaczenie „szczególnie w kontekście trudnej sytuacji przedsiębiorstwa związanej z epidemią COVID oraz istniejących zaległości strony powodowej względem ZUS”

(k. 6), Sąd Najwyższy uznał, że adekwatna jest kwota 4 000 zł. Przyznając ją, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części.

Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, a zarazem uzyskaną informację, że „24 czerwca 2021 r. przed Sądem Apelacyjnym w [...] nie zapadło żadne orzeczenie w sprawie VII AGa [...]” (k. 40), Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, zaleca Sądowi Apelacyjnemu w [...] wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie VII AGa [...] nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia niniejszej skargi.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł), zwrocie opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (680 zł) i zwrocie opłaty od skargi (200 zł), orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018, poz. 265) oraz art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania.